

ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТА ҐРУНТІВ БАСЕЙНУ РІЧКИ МОЛОЧНОЇ

Прохорова Л.А., доцент, к.геол.н.,

Непша О.В. старший викладач

Зав'ялова Т.В. старший викладач

МДПУ ім. Б. Хмельницького

Басейн річки Молочної повністю знаходиться на території Запорізької області, в межах Мелітопольського, Токмацького, Чернігівського та Михайлівського адміністративних районів [2, с.110]. Фізико-географічне розташування Запорізької області і особливості її природно-ресурсного потенціалу зумовлюють провідну роль земельного фонду. Площа області складає 27,2 тис. км², що становить 4,5 % від території України, з яких понад 85 % земель задіяні в сільському господарстві та 70 % складають орні землі [4,с.46].

Основний вплив людини на земельні ресурси та ґрунти відбувається через сільське господарство, промисловість, виробництво електроенергії та транспорт. Природно-кліматичні умови, а також нераціональне використання сільськогосподарських земель збільшує площу деградованих ґрунтів. Погіршення екологічного стану відбувається внаслідок підтоплення, ерозії, засолювання, фізичних деформацій та стискання. Внаслідок природних і технологічних діянь відбувається активізація екзогенних процесів: зсувів, осідань ґрунту, берегової абразії та інші [1].

Відбувається природне або антропогенно-техногенне спрощення агроландшафтів, погіршення стану, складу, корисних властивостей і функцій ґрунтів. Зокрема значного поширення набули площі еродованих земель, Недобір врожаю на слабо-змитих ґрунтах складає 10-15%, на середньо-змитих – 20-35%, на сильно-змитих – 50-60%. Так, за 35 років (1961-1995 рр.) площа еродованих земель в Запорізькій області збільшилась на 25 %. Це призвело до

загального зменшення вмісту гумусу у ґрунті, ущільненні орного шару, прискоренні засолювання та підтоплення земель [1].

Структура ґрунтового покриву басейну р. Молочної також обумовлена впливом ерозійних процесів, які проявляються:

- в зменшенні гумусових горизонтів, запасу гумусу, валових і динамічних форм азоту, фосфору, калію;

- в розпиленні структури ґрунту, зменшенні якості водотривких агрегатів розміром менше 1,0 мм, збільшенні об'ємної маси корневих горизонтів, зменшенні водовміщуючої і фільтраційної здатності ґрунтів.

Ґрунти заплави в межах ПЗС (прибережна захисна смуга) представлені лучно-чорноземними суглинками, глинистими ґрунтами надалювіальними відкладами.

Значно зменшився вміст гумусу в ґрунтах, спостерігається ущільнення орного шару, збільшуються площі засолених, солонцюватих, осолоділих та підтоплених земель. Середній вміст гумусу в ґрунтах області, у відношенні до еталонного (6,2%) складає тільки 54%. Отже усі ґрунти області потребують збереження і збільшення кількості гумусу.

Натепер водною ерозією охоплено 35,5 %, а вітровою – більш ніж 90 % площі сільськогосподарських угідь Запорізької області. Ерозійні процеси завдають великих збитків сільськогосподарському виробництву. Наслідком ерозії є зниження родючості ґрунтів і падіння врожайності сільськогосподарських культур [4,с.47, 5].

Разом з твердим стоком виноситься значна кількість внесених мінеральних добрив, що знижує економічну ефективність їх використання.

З 99 водних об'єктів (загальний об'єм 29,17 млн.м³) в басейні р. Молочної знаходиться 7 водосховищ (об'ємом 16,47 млн.м³) та 92 стави (12,70 млн.м³) [3, с.19]. Проблема створення водоохоронних зон та прибережних смуг поглиблюється у зв'язку із загальним погіршенням стану річок та водойм, обмеженням коштів на їх утримання. Тому, усі землі потребують захисту та охорони від негативних процесів, забруднення і погіршення екологічного стану.

Розчищення і регулювання ріки Молочної вкрай необхідне для захисту населених пунктів і заплавлених земель від затоплення паводками, які часто повторюються, підвищення водозабезпеченості сільських населених пунктів за рахунок регулювання стоку річки, поліпшення гідромеліоративних умов на заплавлених землях, регулювання водного режиму в нижній течії [3, с.14]

У геоморфологічному відношенні, відбувається процес руйнації річкової долини (розораність прилеглих територій та їх нівелювання). Основним з чинників чого є недостатнє заліснення прибережних захисних смуг або його повна відсутність [3, с.25].

Список літератури та використаних джерел

1. Екологічні умови Запорізької області [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukrain.

2. Іванова В. Заходи щодо збереження ґрунтів і підвищення продуктивності агроландшафтів басейну річки Молочної/Валентина Іванова, Олександр Непша, Микола Стецишин//«Нові виміри наукового пізнання»: збірка Матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 15 травня 2017 р. – Переяслав-Хмельницький, 2017. – Вип. 1. – С.105-110.

3. Програма екологічного оздоровлення басейну річки Молочна, відновлення її гідрологічного режиму, благоустрою та збереження біорізноманіття. – Запоріжжя, 2013. – 80 с.

4. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року (Затверджено рішенням обласної ради від 25.02.2016 № 1) –Запоріжжя, 2015. – 96 с.

5. Цибульщак Л.Л. Комплексна програма захисту земель від водної і вітрової ерозії в Запорізькій області/Л.Л. Цибульщак, Д.І. Бабміндра, В.Л. Дмитренко. –Запоріжжя: Запорізьке обласне управління земельних ресурсів, 1995. – 110 с.